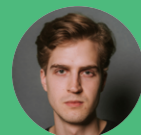

Raportowanie ESG w praktyce polskich przedsiębiorstw

AUTORZY

Ryszard Kolasiński

analityk ds. energetycznych
Polityka Insight

REDAKCJA

Anna Chyckowska

PROJEKT GRAFICZNY

Joanna Pamuła

Partnerem raportu jest Fundacja Przyjazny Kraj.
Opracowanie jest bezstronne i obiektywne, partner nie miał wpływu na jego tezy ani wymowę. Wszystkie prawa zastrzeżone.

FUNDACJA PRZYJAZNY KRAJ, powołana w 2013 r. przez prywatnych fundatorów, jest organizacją pozarządową, która w celach statutowych ma m.in. prowadzenie badań i analiz dotyczących systemów regulacyjnych i ekonomicznych, promowanie wolności gospodarczej i rozwoju przedsiębiorczości, działalność edukacyjną, podejmowanie działań wspierających rozwój aktywności obywatelskiej i społecznej, wzrost efektywności działania instytucji państwowych i samorządowych. Wszystkie raporty, analizy oraz publikacje Fundacji znajdują się na stronie przyjaznykraj.pl

POLITYKA INSIGHT to źródło wiedzy o polskiej i europejskiej polityce oraz gospodarce dla liderów biznesu, decydentów politycznych i dyplomatów. Od 10 lat dostarcza swoim odbiorcom serwisy analityczne dostępne w abonamentach, przygotowuje raporty i prezentacje na zlecenie polskich i międzynarodowych instytucji oraz organizuje debaty i konferencje. Analityków i analityczki Polityki Insight można usłyszeć w regularnie publikowanych autorskich seriach podcastowych, m.in. Nastuchu i Energii do zmiany.
www.politykainsight.pl

Warszawa, maj 2023 r.

Spis treści

KLUCZOWE WNIOSKI	4
Rozdział 01 RAPORTOWANIE ESG W PIGUŁCE	7
Czemu służy i na czym polega raportowanie ESG	7
Czego dotyczą obecne i będą dotyczyć przyszłe regulacje ESG	8
Kogo i kiedy obejmie konieczność raportowania ESG	14
Raportowanie ESG a inne sposoby raportowania	16
Rozdział 02 CO FIRMA MOŻE ZYSKAĆ DZIĘKI RAPORTOWANIU ESG	21
Dostęp do zrównoważonego finansowania	21
Dostęp do odbiorców	26
Dostęp do materiałów i surowców	27
Rozdział 03 POTENCJALNE ZAGROŻENIA ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM RAPORTOWANIA ESG	29
Dla polskiej gospodarki	29
Dla przedsiębiorstw, w szczególności MŚP	30
Rozdział 04 DOBRE PRAKTYKI WDRAŻANIA RAPORTOWANIA ESG	34
BIBLIOGRAFIA	36

Kluczowe wnioski

Publiczne informowanie o wpływie danej organizacji na środowisko, sprawy społeczne i zachowanie ładu korporacyjnego – czyli **raportowanie ESG – wymaga proaktywnej postawy przedsiębiorstw, w tym chęci wdrożenia odpowiednich zmian w działalności**. Wraz z nowymi regulacjami, krajowymi i europejskimi, raportowanie ESG stanie się elementem szerszej strategii zrównoważonego rozwoju.

W związku z zatwierdzeniem przez Radę UE dyrektywy o sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (*Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD*) **w ciągu następných sześciu lat raportowanie to obejmie w Unii wszystkie duże firmy oraz wszystkie małe i średnie przedsiębiorstwa giełdowe**. W 2021 r. coroczne raporty niefinansowe musiało przygotowywać w Polsce około 300 firm. Do 2027 r. liczba ta wzrośnie do około 3500 podmiotów.

Raportowanie ESG będzie konieczne, jeśli przedsiębiorstwa chcą zachować pozycję w łańcuchach dostaw. Duże firmy, objęte obowiązkowym raportowaniem, będą bowiem wymagać od swoich dostawców przekazywania informacji o przestrzeganiu przez nich zasad zrównoważonego rozwoju. Tym samym raportowanie ESG pośrednio wpłynie na MŚP spoza giełdy oraz mikroprzedsiębiorstwa (nieobjęte dyrektywą CSRD). Właśnie takie podmioty to większość polskich przedsiębiorstw – według GUS w 2021 r. było ich ponad 2 mln.

Wybrane polskie MŚP muszą już teraz gromadzić informacje niefinansowe, w związku z niemiecką ustawą o łańcuchu dostaw, która weszła w życie z początkiem 2023 r. Obliguje ona dostawców dużych przedsiębiorstw do informowania o przeciwdziałaniu pracy dzieci i dyskryminacji czy przestrzeganiu prawa pracy. Jako że Polska od wielu lat jest jednym z największych partnerów handlowych Niemiec regulacja wpłynie na wiele polskich firm i tym samym okaże się sprawdzianem przed przyszłym obowiązkowym raportowaniem o ESG.

Rozwój raportowania ESG wiąże się z zewnętrzną weryfikacją upublicznianych danych. Zbliży to raporty niefinansowe do finansowych, gdyż oba typy sprawozdań będą podlegały badaniu biegłego rewidenta lub firmy audytorskiej. W ramach dyrektywy CSRD częściowa weryfikacja będzie obowiązkowa już od 2024 r., a dwa lata później Unia ma wydać ujednolicony standard weryfikacji.

Wdrożenie raportowania ESG generuje dość wysokie koszty, wymaga bowiem zebrania dużej liczby danych z wielu obszarów działalności firmy, wykonania odpowiednich obliczeń oraz ich regularnej aktualizacji. W wartościach bezwzględnych najczęściej zapłacą duże spółki giełdowe, jako jednostki zainteresowania publicznego. Względnie, w odniesieniu do obrotu, największych wydatków muszą się jednak spodziewać przedsiębiorstwa pozagiełdowe, które dotychczas nie przygotowywały podobnych raportów i nie dysponują danymi o wpływie swojej działalności na obszary ESG (np. ISO).

Dobrze, by przygotowując raporty ESG, firmy korzystały z popularnych standardów raportowania (GRI, SASB, UNGC), bo w przyszłości ułatwi im to wdrożenie jednolitych unijnych standardów ESRS związanych z dyrektywą CSRD. Na pewno na łatwiejszy start w obszarze ESG mogą liczyć przedsiębiorstwa posiadające inne uznane normy i certyfikaty dotyczące zachowania ładu korporacyjnego czy wpływu działalności na ludzi i środowisko.

Raporty ESG w Unii Europejskiej będą wykorzystywać język XBRL, co pozwoli na agregowanie danych udostępnianych przez firmy. Tym samym dane niefinansowe wejdą do domeny publicznej, a to ułatwi porównywanie działalności poszczególnych przedsiębiorstw. Z tych informacji korzystać będą m.in. agencje ratingowe, a zatem poziom wskaźników ESG wpłynie na przyznawane firmom oceny.

Firmy dysponujące rzetelnie przygotowanymi raportami ESG mogą liczyć na łatwiejszy dostęp do „zielonego finansowania” – od wskaźników niefinansowych zależne może być oprocentowanie pożyczki lub wysokość składki ubezpieczeniowej. Równocześnie znając swój wpływ na obszary ESG, firmy mogą rozpocząć emisję obligacji, w których wysokość wypłacanego kuponu zależy od osiągnięcia przez nie określonych celów z zakresu zrównoważonego rozwoju.

Raportowanie ESG w pigułce

CZEMU SŁUŻY I NA CZYM POLEGA

Raportowanie ESG to publiczne udostępnianie danych dotyczących działalności danego podmiotu w trzech obszarach: środowiska, spraw społecznych i ładu korporacyjnego (ang. *Environmental, Social and Corporate Governance*). **Jego celem jest umożliwienie oceny i porównania podmiotów w kategoriach innych niż finansowe.** Raportowanie to może być zintegrowane z raportowaniem finansowym, lecz coraz częściej przyjmuje formę osobnego raportu.

Istnieje wiele standardów raportowania, u podstaw wszystkich leżą jednak podobne założenia. Standardową metodą jest przedstawienie wskaźników zawierających dane ilościowe lub jakościowe dla każdej z trzech kategorii: środowisko, sprawy społeczne, ład korporacyjny. Wskaźniki mogą przywoływać konkretne dane (np. roczne zużycie energii w przedsiębiorstwie), wskazywać proporcje (np. struktury płciowej w zarządzie spółki) czy mieć charakter opisowy (np. przedstawiać zgodność wewnętrznych procedur bezpieczeństwa z rekomendacjami zewnętrznymi).

Raportowanie tego typu (o zrównoważonym rozwoju) nie jest zjawiskiem nowym, ale ujawnianie szczegółowych danych w ramach ustrukturyzowanych raportów istotnie rozwinęło się w ostatniej dekadzie. Wynika to zarówno z oczekiwań rynku, legislacji, jak i rosnącej roli danych niefinansowych. Są one ważne dla inwestorów – pozwalają im uzyskać kompleksową ocenę wartości (i znaczenia) danej firmy czy organizacji. Podobnie ESG zyskało zainteresowanie w sektorze finansowym – jest brane pod uwagę w przypadku proponowania podmiotom instrumentów finansowych, w tym kredytów i pożyczek. Dodatkowo w wysokorozwiniętych społeczeństwach Zachodu informowania o zrównoważonej działalności oczekują też opinia publiczna i konsumenci.

Dane niefinansowe coraz częściej są włączane do tworzonych przez firmy strategii zarządzania ryzykiem, ponieważ kwestie środowiskowe mogą mieć znaczący wpływ na stabilność operacyjną przedsiębiorstwa czy kwestie dostaw. Postępujące zmiany klimatyczne prowadzą też do zmian legislacyjnych i obciążeń fiskalnych, do których dany podmiot, rozpoznając szczegółowo swoją sytuację, może się odpowiednio przygotować.

Dane niefinansowe coraz częściej są włączane do tworzonych przez firmy strategii zarządzania ryzykiem, ponieważ kwestie środowiskowe mogą mieć znaczący wpływ na stabilność operacyjną przedsiębiorstwa czy kwestie dostaw.

Raportowanie ESG jest blisko związane z założeniami CSR, czyli społecznej odpowiedzialności biznesu (ang. Corporate Social Responsibility), terminy te nie są jednak synonimami. Podstawą dla CSR są przede wszystkim deklaracje dotyczące podejmowanych działań, ESG opiera się natomiast na raportowaniu na podstawie możliwych do zweryfikowania wskaźników i danych. W popularnym ujęciu CSR można określić jako „czyniące odpowiedzialnym”, a ESG jako „czyniące wysiłki CSR mierzalnymi”.

W Polsce raportowanie ESG konsekwentnie rozwija się w coraz większym zakresie w ostatniej dekadzie. To właśnie wtedy największe firmy zaczęły przedstawiać raporty informujące o wpływie swojej działalności na wszystkie trzy omówione wyżej obszary. Do tytułów publikowanych dokumentów zaczęto dodawać skrót „ESG”, który zastąpił określenia „raport zrównoważonego rozwoju”, „raport środowiskowy” czy „raport społecznej odpowiedzialności”.

Przygotowywanie przez firmy tego typu raportów jest w dużej mierze dobrowolne i wynika z oczekiwań rynku. Do ich popularyzacji przyczyniają się też branżowe rankingi i konkursy, wyróżniające przedsiębiorstwa za przygotowanie raportów kompletnych, wiarygodnych oraz łatwych w odbiorze

Równocześnie **największe firmy podlegają pod obowiązkowe ujawnienia w zakresie ESG,** związane przede wszystkim z regulacjami przyjętymi przez Unię Europejską. Od 2016 r. publikują informacje niefinansowe zgodnie z dyrektywą NFRD, a w 2022 r. duże spółki musiały też po raz pierwszy informować o kwalifikowalności swojej działalności w ramach zgodności z tzw. zieloną taksonomią UE. Na obowiązki firm wpływają też pomniejsze regulacje – np. polscy dostawcy przedsiębiorstw niemieckich już w 2023 r. muszą zacząć gromadzić informacje ESG w związku z niemiecką ustawą LkSG (zob. s. 11). Od lipca 2021 r. spółki notowane na Rynku Głównym GPW w Warszawie muszą natomiast raportować zgodnie z nową wersją „dobrych praktyk” opublikowanych przez platformę obrotu.

CZEGO DOTYCZĄ OBECNE I BĘDĄ DOTYCZYĆ PRZYSZŁE REGULACJE ESG

Informacje niefinansowe

Od 2016 r. **największe polskie firmy muszą ujawniać informacje niefinansowe.** Taki obowiązek wynika z unijnej dyrektywy z 2014 r. (2014/95/UE), określanej powszechnie jako dyrektywa NFRD (ang. *Non-financial Reporting Directive*). W celu jej implementacji w Polsce w 2016 r. znowelizowana została ustawa o rachunkowości (Dz.U. 2017 poz. 61).

Zgodnie z dyrektywą obowiązek raportowania obejmuje jednostki zainteresowania publicznego¹, które przez dwa kolejne lata zatrudniają powyżej 500 osób i wypełniają dodatkowe kryteria finansowe. To m.in. banki, fundusze inwestycyjne czy największe spółki. W Polsce ustawa o rachunkowości włącza do raportowania te z nich, które osiągają roczne przychody netto powyżej 170 mln zł lub roczną sumę aktywów bilansu powyżej 85 mln zł. **Według danych Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej jest to w sumie 300 podmiotów. Dla porównania w pozostałych państwach członkowskich Unii Europejskiej to łącznie 12 tys.** Warto jednak pamiętać, że każdy z krajów wdrożył nieco inne kryteria obowiązku raportowania.

Takie firmy w sprawozdaniu z działalności muszą zawrzeć dodatkową, wyodrębnioną część, jaką jest „oświadczenie na temat informacji niefinansowych”. Co ważne, oświadczenie może też mieć formę osobnego dokumentu. Firma nie składa go wtedy do KRS, musi jednak zamie-

¹ Status jednostki zainteresowania publicznego reguluje ustawa o biegłych rewidentach z 11 maja 2017 r., są to największe i najważniejsze dla społeczeństwa firmy, m.in. emitenci papierów wartościowych, banki krajowe i oddziały banków zagranicznych, fundusze emerytalne i inwestycyjne czy instytucje pieniądza elektronicznego.

ścić go na swojej stronie internetowej w terminie do sześciu miesięcy od dnia bilansowego. Raportowanie niefinansowe w ramach dyrektywy NFRD nie jest też poddawane zewnętrznej weryfikacji, np. poprzez audyt.

Unijna dyrektywa i polska ustawa wskazują jedynie ramową zawartość oświadczenia o informacjach niefinansowych. Do jego przygotowania firma może stosować dowolne zasady, standardy i normy. Konieczne jest natomiast wskazanie wybranej metodologii.

Co ważne, jeśli dana firma nie stosuje którejs z wskazanych polityk, to zobowiązana jest to każdorazowo uzasadnić.

PODSTAWOWY ZAKRES RAPORTOWANIA OBEJMUJE:

Informowanie o politykach różnorodności

Unijna dyrektywa NFRD wprowadziła również **dotatkowy obowiązek raportowania na temat różnorodności ze względu na wiek, płeć, wykształcenie i doświadczenie zawodowe.** Obejmuje on duże jednostki działające na rynkach regulowanych. W celu jego implementacji w Polsce odpowiednie rozporządzenia wydał w 2016 r. (Dz.U. 2016 poz. 860) i 2018 r. (Dz.U. 2018 poz. 757) minister finansów.

Rozporządzenie włącza do raportowania firmy, które przez dwa lata z rzędu spełniają jeden z trzech warunków: zatrudniają ponad 250 osób, osiągają zysk netto powyżej 270 mln zł lub ich suma bilansu aktywów wynosi więcej niż 85 mln zł.

W składanym dotychczas oświadczeniu o stosowaniu ładu korporacyjnego takie firmy muszą uwzględnić dodatkowo opis polityki różnorodności stosowanej do organów administrujących, zarządzających i nadzorujących. Opis powinien uwzględniać cele polityki różnorodności oraz sposoby i dotychczasowe efekty jej realizacji. Ani w dyrektywie unijnej, ani w krajowych rozporządzeniach nie ma jednak wiążących definicji „polityki różnorodności” oraz jej mierników, dlatego raporty poszczególnych firm są trudne do porównania.

Podobnie jak w przypadku ujawniania informacji niefinansowych, jednostka nieposiadająca polityki różnorodności jest zobowiązana do uzasadnienia takiego stanu rzeczy, w odniesieniu do każdego organu.

Informowanie o dążeniu do zrównoważonych inwestycji

W czerwcu 2020 r. opublikowane zostało **unijne rozporządzenie w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje** (UE 2020/852), powszechnie określane jako „zielona taksonomia” Unii Europejskiej. Jej celem jest klasyfikacja działalności danego podmiotu jako zrównoważonej lub nie. Rozporządzenie jest elementem Europejskiego Zielonego Ładu, czyli ogłoszonego pod koniec 2019 r. pakietu inicjatyw politycznych, którego celem jest skierowanie UE na drogę transformacji energetycznej, a ostatecznie – osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r.

„Zielona taksonomia” służy sprawdzeniu, czy działalność firmy przybliża ją do osiągnięcia następujących celów środowiskowych:

- łagodzenia zmian klimatu,
- adaptacji do zmian klimatu, czyli ograniczenia ich negatywnych skutków dla ludzi i środowiska,
- zrównoważonego wykorzystania zasobów wodnych i ich ochrony,
- zwiększenia obiegu zamkniętego w gospodarce,
- ograniczenia zanieczyszczenia środowiska naturalnego oraz kontroli nad tym procesem,
- ochrony ekosystemów i odbudowy ich bioróżnorodności.

Dodatkowo dla każdego z powyższych celów Komisja Europejska przyjmuje akty delegowane. Zawierają one szczegółowe kryteria kwalifikacji, które pozwalają sprawdzić, czy określona działalność firmy spełnia dany cel środowiskowy. Do tej pory Komisja przyjęła jeden akt – dotyczy on dwóch pierwszych celów: łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich.

W swoich sprawozdaniach za 2021 r. jednostki objęte dotychczas raportowaniem niefinansowym musiały wykazać, jaki procent ich działalności jest **kwalifikowalny** (ang. *taxonomy eligible*), tj. spełnia dwa pierwsze cele środowiskowe. W tym celu musiały sprawdzić, czy dana działalność jest wymieniona w akcie delegowanym, a następnie wskazać jej procentowy udział w swoim obrocie, nakładach inwestycyjnych (CaPex) i wydatkach inwestycyjnych (OpEx).

W sprawozdaniach za 2022 r. i kolejnych sposób raportowania ulegnie zmianom. Firmy będą musiały wykazać procentowy udział działalności kwalifikowanych oraz działalności **zgodnych** z „zieloną taksonomią”. W celu wykazania takiej zgodności (ang. *taxonomy alignment*) działalność wcześniej zakwalifikowaną trzeba poddać dodatkowej analizie i sprawdzić czy:

- wnosi istotny wkład do przynajmniej jednego z celów środowiskowych,
- nie wyrządza poważnych szkód dla żadnego z pozostałych celów,
- jest przeprowadzona zgodnie z tzw. minimalnymi gwarancjami społecznymi (konwencjami o prawach człowieka, wytycznymi organizacji międzynarodowych etc.).

Ponadto od 2022 r. raporty firm miały też dotyczyć wszystkich sześciu celów taksonomii, a nie wyłącznie pierwszych dwóch. **Opóźnia się jednak przyjęcie kolejnych aktów delegowanych, stąd szerszy zakres raportowania obejmie firmy najwcześniej w raportach za 2023 r.**

Informowanie o dbałości w łańcuchu dostaw

1 stycznia 2023 r. zaczęła obowiązywać niemiecka **ustawa o zachowaniu należytej staranności w łańcuchu dostaw** (Lieferkettengesetz, LkSG). Jej celem jest wzmocnienie kontroli nad przestrzeganiem praw człowieka i standardów środowiskowych w całym łańcuchu dostaw danego przedsiębiorstwa. Wskazuje ona definicje potencjalnych zagrożeń oraz normy prawne, w odniesieniu do kilkunastu międzynarodowych konwencji. W efekcie firmy będą zobowiązane do raportowania m.in. o przeciwdziałaniu pracy dzieci i dyskryminacji czy przestrzeganiu prawa pracy. Regulacja kładzie też nacisk na kwestie środowiskowe, takie jak nielegalne pozyskiwanie surowców czy stosowanie pestycydów.

LkSG **obejmuje przedsiębiorstwa, dla których Niemcy są głównym miejscem prowadzenia działalności lub które mają w tym kraju swój oddział**. Zakres ustawy został początkowo ograniczony do firm, które zatrudniają w Niemczech co najmniej 3000 pracowników. Jednak od 1 stycznia 2024 r. obejmie też ona przedsiębiorstwa zatrudniające co najmniej 1000 pracowników, a w kolejnych latach planowane są dalsze rozszerzenia ustawy. Dodatkowo LkSG wpłynie też na dostawców (związanych bezpośrednimi umowami) i poddostawców (dostawców dostawców) wyżej wymienionych firm. W związku z LkSG firmy oraz ich dostawcy będą zobowiązani do:

- bieżącej analizy ryzyka w łańcuchu dostaw;
- wdrożenia środków zapobiegawczych i naprawczych w przypadku wykrycia nadużycia;
- stworzenia kanałów informowania o nadużyciach.²

Firmy będą raportować o realizacji tych obowiązków przez siebie i przez swoich dostawców. W celu przygotowania raportu dostawcy spoza Niemiec będą więc musieli dostarczać swoim niemieckim klientom odpowiednie dane i informacje. Raportowaniem nie będą natomiast objęci poddostawcy. W przypadku wykrycia naruszenia będą jednak zobowiązani do wdrożenia środków zaradczych i analizy ryzyka.

Pierwsze raporty (za 2023 r.) firmy złożą do kwietnia 2024 r., a za ich kontrolę będzie odpowiadało federalne Ministerstwo Ekonomii i Kontroli Transportu. Organ ten może nałożyć na przedsiębiorstwa kary finansowe, sięgające 500 tys. euro lub 2 proc. obrotów (w przypadku średniego rocznego obrotu powyżej 400 mln euro).

Niemiecka ustawa LkSG w bezpośredni sposób wpłynie na obowiązki i działalność polskich przedsiębiorstw. Od wielu lat Niemcy pozostają bowiem dla naszego kraju największym partnerem handlowym. W 2022 r., kolejny rok z rzędu osiągnięto rekord w wartości obrotów handlowych pomiędzy Polską a Niemcami, czyli 167,7 mld euro. Za zachodnią granicę nasz kraj wysłał natomiast towary o wartości 77,32 mld euro, co oznacza wzrost o około 12 proc. rok do roku³. Polscy dostawcy niemieckich firm już w 2023 r. będą musieli raportować firmom niemieckim o czynnikach niefinansowych. Poddostawcy muszą być natomiast gotowi na wdrożenie środków zaradczych w przypadku wykrycia nieprawidłowości.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088.

³ Polsko-niemieckie obroty handlowe wzrastają do nowego rekordu (Warszawa: Polsko-Niemiecka Izba Przemysłowo-Handlowa, luty 2023 r.), <https://ahk.pl/pl/media/aktualnosci/news-details-pl/polsko-niemieckie-obroty-handlowe-wzrastaja-do-nowego-rekordu> [dostęp: 06.03.2023 r.].

Szersze raportowanie o zrównoważonym rozwoju

28 listopada 2022 r. Rada Unii Europejskiej zatwierdziła **dyrektywę o sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju** (*Corporate Sustainability Reporting Directive*, CSRD). Jej celem jest wzmocnienie i uzupełnienie obowiązującej już dyrektywy NFRD o sprawozdawczości niefinansowej i polityce różnorodności. Obowiązek raportowania ma objąć więcej przedsiębiorstw, szerszy będzie też jego zakres.

Wejście dyrektywy w życie będzie rozłożone na cztery etapy:

ETAP I w 2025 r. <small>(tj. w raportach za 2024 r.)</small>	nowe wymogi obejmą firmy podlegające dotychczas dyrektywie o sprawozdawczości niefinansowej ;
ETAP II w 2026 r. <small>(tj. w raportach za 2025 r.)</small>	nowe wymogi obejmą wszystkie duże przedsiębiorstwa , czyli te, które przekraczają dwa z trzech kryteriów: wartość sumy bilansowej powyżej 20 mln euro, przychody netto powyżej 40 mln euro, średnia roczna liczba zatrudnionych powyżej 250 osób;
ETAP III w 2027 r. <small>(tj. w raportach za 2026 r.)</small>	nowe wymogi obejmą małe i średnie przedsiębiorstwa giełdowe , czyli te, które przekraczają dwa z trzech kryteriów: wartość sumy bilansowej powyżej 4 mln euro, przychody netto powyżej 8 mln, średnia roczna liczba zatrudnionych powyżej 50 osób;
ETAP IV w 2029 r. <small>(tj. w raportach za 2028 r.)</small>	nowe wymogi obejmą też firmy z krajów trzecich , o ile generują one w Unii ponad 150 mln euro przychodów netto ze sprzedaży i mają tu co najmniej jedną jednostkę zależną.

Dyrektywa CSRD dopuszcza, że MŚP notowane na giełdzie będą mogli odroczyć nowe obowiązki o 2 lata i raportować o ESG dopiero za rok obrotowy 2028 r. W takim przypadku, w swoim sprawozdaniu z działalności spółka musi jednak zwięźle wyjaśnić przyczyny odstąpienia od informowania o zrównoważonym rozwoju.

Ujednolicony ma zostać sposób raportowania. Wszystkie sprawozdania będą powstawać w oparciu o unijne standardy raportowania Europejskiej Grupy Doradczej ds. Sprawozdawczości Finansowej (EFRAG). Pierwszy zestaw wytycznych pod nazwą *European Sustainability Reporting Standards* (ESRS) zaprezentowano pod koniec listopada 2022 r., a w czerwcu 2023 r., po konsultacjach z państwami, ma go przyjąć Komisja Europejska. Równocześnie trwają też prace nad drugim zestawem standardów, obejmującym standardy sektorowe oraz te dotyczące małych i średnich przedsiębiorstw notowanych na giełdzie. Po procesie konsultacji EFRAG ma je opublikować pod koniec 2023 r.

Co ważne, **wytyczne ESRS mają zostać dostosowane do eXtensible Business Reporting Language (XBRL)**. To znany z raportowania finansowego cyfrowy język sprawozdawczości. Poprzez wykorzystanie cyfrowych oznaczeń w pliku ze sprawozdaniem pozwala na łatwą identyfikację jego poszczególnych elementów. W efekcie porównywanie poszczególnych raportów jest szybkie i dość dokładne. Zastosowanie XBRL umożliwi też tzw. *web scraping*, czyli zautomatyzowane przeglądanie treści raportów i gromadzenie wybranych danych. W taki sposób funkcjonują obecnie popularne portale przedstawiające w atrakcyjny dla odbiorcy sposób wyniki finansowe spółek oraz innych organizacji. Raporty CSRD przygotowane z wykorzystaniem XBRL będą więc podlegały podobnym praktykom, co znacznie ułatwi dostęp do informacji niefinansowych.

Pierwszy zestaw wytycznych ESRS obejmuje dwa standardy ogólne i dziesięć standardów tematycznych, a łącznie znalazły się w nich 84 wymogi dotyczące ujawniania informacji⁴. Standardy ogólne określają metodę zbierania danych i format raportu. Standardy tematyczne dotyczą natomiast następujących obszarów działalności firmy:

- wpływ na zmiany klimatu,
- emisje zanieczyszczeń,
- gospodarka zasobami wodnymi,
- wpływ na bioróżnorodność i ochronę ekosystemów,
- zużycie i odzyskiwanie zasobów,
- własna polityka kadrowa,
- monitoring polityki kadrowej w całym łańcuchu dostaw,
- wpływ na społeczności lokalne,
- wpływ na konsumentów i użytkowników końcowych,
- zasady postępowania w razie identyfikacji nieprawidłowości w pozostałych obszarach.

Co ważne, wśród standardów znalazł się też zapis o tzw. podwójnej istotności (ang. *double materiality*), wprowadzony już częściowo w dyrektywie z 2014 r. o raportowaniu niefinansowym. Podwójna istotność ma zapobiec ujawnianiu informacji istotnych wyłącznie dla kondycji finansowej danego podmiotu. W ramach CSRD firma będzie więc raportowała o swoim wpływie na czynniki społeczne, środowiskowe czy gospodarcze, ale też o wpływie tych czynników na funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Nowe sprawozdania – w przeciwieństwie do obecnych raportów niefinansowych – będą objęte obowiązkową weryfikacją przez biegłego rewidenta lub zewnętrzną firmę audytorską. Początkowo weryfikacja będzie przeprowadzana na poziomie „ograniczonej pewności” (ang. *limited assurance*). W 2026 r. Komisja Europejska ma natomiast wydać ogólnoeuropejski standard weryfikacji. Po jego wdrożeniu raporty ESG będą podlegać weryfikacji na poziomie „racjonalnej pewności” (ang. *reasonable assurance*), analogicznie jak raporty finansowe. „Ograniczona pewność” zakłada sprawdzenie raportu w podstawowym zakresie, czyli raport zostaje zatwierdzony przez audytora, jeżeli ten nie znajdzie żadnych przesłanek świadczących o ewentualnych błędach. „Racjonalna pewność” wymaga natomiast szczegółowego badania wszystkich przedstawionych danych zgodnie z kryteriami przyjętymi przez Komisję Europejską, w najlepszy dostępny dla audytora sposób.

Szersze informowanie na temat łańcucha dostaw

30 listopada 2022 r. Rada Europejska przyjęła stanowisko negocjacyjne wobec proponowanej przez Komisję Europejską dyrektywy dotyczącej zachowania przez przedsiębiorstwa należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju (tzw. dyrektywa CSDD). Negocjacje proponowanych zapisów będą trwały w 2023 r. i te mogą ulec znaczącym zmianom. Nie zmieni się jednak podstawowy cel dyrektywy. Jest nim objęcie największych firm odpowiedzialnością za swój łańcuch dostaw oraz obowiązkiem raportowania w tym obszarze. **Ma to ograniczyć możliwość przerzucania odpowiedzialności na dostawców, którzy zgodnie z dyrektywą również będą zobowiązani do przestrzegania zasad dotyczących wpływu na środowisko i prawa człowieka.** Tym samym zakres raportowania CSRD znacznie się poszerzy.

⁴ First Set of draft ESRS (Brussels: European Financial Reporting Advisory Group, November 2022), <https://www.efrag.org/lab6> [dostęp: 19.02.2023].

KOGO I KIEDY OBEJMIE KONIECZNOŚĆ RAPORTOWANIA ESG

PRZYKŁADOWE PODMIOTY:	2018 tj. w raportach za 2017 r.	2022 tj. w raportach za 2021 r.	2023 tj. w raportach za 2022 r.	2025 tj. w raportach za 2024 r.	2026 tj. w raportach za 2025 r.	2027 tj. w raportach za 2026 r.
<p>SPÓŁKA GIEŁDOWA</p> <p>jednostka zainteresowania publicznego, zatrudniająca powyżej 500 osób i osiągająca roczne przychody netto powyżej 170 mln zł lub roczną sumę aktywów bilansu powyżej 85 mln zł.</p>	<ul style="list-style-type: none"> oświadczenie o informacjach niefinansowych zgodnie z dyrektywą NFRD opis polityki różnorodności zgodnie z NFRD 	<ul style="list-style-type: none"> kwalifikowalność do pierwszych dwóch celów zielonej taksonomii 	<ul style="list-style-type: none"> zgodność z pierwszymi dwoma celami zielonej taksonomii 	<ul style="list-style-type: none"> raport niefinansowy zgodnie z dyrektywą CSRD i wytycznymi EFRAG (ograniczona pewność) 		<ul style="list-style-type: none"> raport niefinansowy zgodnie z dyrektywą CSRD i wytycznymi EFRAG (racjonalna pewność)
<p>DUŻA FIRMA NIENOTOWANA NA GIEŁDZIE</p> <p>przedsiębiorstwo, które przekracza dwa z trzech kryteriów:</p> <ul style="list-style-type: none"> wartość sumy bilansowej powyżej 20 mln euro, przychody netto powyżej 40 mln euro, średnia roczna liczba zatrudnionych powyżej 250 osób. 					<ul style="list-style-type: none"> raport niefinansowy zgodnie z dyrektywą CSRD i wytycznymi EFRAG (ograniczona pewność - limitowany zakres sprawdzania audytora) 	<ul style="list-style-type: none"> raport niefinansowy zgodnie z dyrektywą CSRD i wytycznymi EFRAG (racjonalna pewność - szczególne badanie audytora)
<p>MŚP NOTOWANE NA GIEŁDZIE, BĘDĄCE DOSTAWCĄ DUŻEJ NIEMIECKIEJ FIRMY</p> <p>przedsiębiorstwo, które działa na rynku regulowanym i przekracza dwa z trzech kryteriów:</p> <ul style="list-style-type: none"> wartość sumy bilansowej powyżej 4 mln euro, przychody netto powyżej 8 mln, średnia roczna liczba zatrudnionych powyżej 50 osób; 			<ul style="list-style-type: none"> zbieranie informacji niefinansowych i wdrożenie procedur w ramach LkSG 			<p>Z możliwością odroczenia do 2028 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> raport niefinansowy zgodnie z dyrektywą CSRD i wytycznymi EFRAG (racjonalna pewność)

RAPORTOWANIE ESG A INNE SPOSOBY RAPORTOWANIA

Normy ISO

Normy te są jednym z najpopularniejszych sposobów informowania o jakości produktów, procedurach zarządzania czy bezpieczeństwie w miejscu pracy. Od wielu lat **są dobrowolnie wdrażane przez firmy i instytucje w celu uzyskania wzajemnej zgodności pomiędzy rynkami wielu krajów**. Certyfikacji od swoich dostawców wymagają też często duże podmioty, ograniczając w ten sposób ryzyka związane z łańcuchem dostaw. Tym samym normy ISO mogą wykazywać pewne podobieństwo do raportowania ESG.

Normy opracowuje Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna (International Organisation for Standardization, ISO). To organizacja pozarządowa z siedzibą w Genewie, zrzeszająca krajowe instytucje normalizacyjne, w tym Polski Komitet Normalizacyjny (PKN). W 2010 r. ISO opublikowało normę ISO 26000 – *Guidance on Social Responsibility*. W 2012 r. jako Polską Normę przyjął ją PKN, a w 2020 r. za normę europejską uznał Europejski Komitet Standaryzacyjny. W 2021 r. za obowiązujący język normy uznano angielski i od tego czasu funkcjonuje ona w Polsce pod oznaczeniem PN-EN ISO 26000:2021-04.

Norma ISO 26000 jest próbą uniwersalnego i kompleksowego przedstawienia zagadnień dotyczących społecznej odpowiedzialności danego podmiotu. Zawarte w normie wskazówki mają pomóc w identyfikacji jego relacji ze społeczeństwem i środowiskiem. W tym celu wyróżnione zostało siedem obszarów:

01 — ład korporacyjny	05 — praktyki z zakresu pracy
02 — zagadnienia konsumenckie	06 — prawa człowieka
03 — środowisko	07 — zaangażowanie społeczne i rozwój społeczności lokalnej
04 — uczciwe praktyki operacyjne	

Dla każdego z obszarów wyróżniono natomiast od sześciu do siedmiu zagadnień. Przykładowo w obszarze środowiska są to m.in. zapobieganie zanieczyszczeniom, zrównoważone wykorzystanie zasobów czy łagodzenie skutków i adaptacja do zmian klimatu. Każde z zagadnień zawiera szczegółowe informacje dotyczące jego zakresu oraz związanych z nim zasad i kluczowych czynników. Na tej podstawie podmiot może przeprowadzić audyt i wykazać pełną lub częściową zgodność z normą.

Za podstawowy i najważniejszy obszar norma uznaje ład korporacyjny, umożliwiający efektywne wdrażanie pozostałych wymagań. Jednak, co ważne, ISO 26000 nie jest tzw. normą systemu zarządzania, określającą szczegółowe zasady organizacji pracy danego podmiotu. Jej celem jest dopełnienie norm wdrożonych już wcześniej w organizacji. Takimi normami są choćby popularne ISO 9001 – dotycząca zarządzania jakością, czy ISO 14001 – certyfikująca zarządzanie środowiskowe.

Certyfikacja firmy z użyciem popularnych norm systemów zarządzania może jej ułatwić raportowanie ESG. Wdrożenie norm ISO wymaga bowiem zebrania danych o działalności firmy oraz o jej wpływie na poszczególne obszary.

Certyfikacja firmy z użyciem popularnych norm systemów zarządzania może jej ułatwić raportowanie ESG. Wdrożenie norm ISO wymaga bowiem zebrania danych o działalności firmy oraz o jej wpływie na poszczególne obszary. Proces ten przebiega zazwyczaj w czterech etapach. Firma przygotowuje wewnętrzne polityki i włącza je do swojej działalności, a następnie sprawdza ich efektywność i regularnie aktualizuje. W efekcie na bieżąco monitoruje wskaźniki możliwe do wykorzystania przy przygotowywaniu raportów ESG. **Wymagania zawarte w normach ISO są jednak z zasady dość ogólne, w celu ich maksymalnej uniwersalności. Standardy raportowania ESG zakładają natomiast operowanie na danych szczegółowych. Przedstawienie posiadanych norm ISO nie wystarczy więc wypełnienia obowiązku raportowania,**

może jednak uprościć i przyspieszyć ten proces.

Ze względu na niewiążący charakter ISO 26000 nie są dostępne szczegółowe dane dotyczące jej wykorzystania w Polsce i na świecie. Do 2021 r. przyjęło ją jednak 88 z 120 zrzeszonych w ISO krajowych ośrodków akredytacyjnych, a jej popularność w ostatnich latach rośnie. W przypadku norm systemów zarządzania wskazać można natomiast konkretne dane. W 2021 r. normę ISO 9001 posiadało w Polsce 10512 podmiotów, które wykorzystywały ją w 16575 lokalizacjach (zakładach pracy, fabrykach etc.). ISO 14001 obowiązywało natomiast w 2831 podmiotach i 5135 lokalizacjach⁵.

Oprócz ISO 14001 czy ISO 9001 raportowanie ESG mogą też na podobnej zasadzie ułatwić inne, bardziej szczegółowe normy systemów zarządzania. Obejmują one poszczególne obszary aktywności firmy, wpisując się tym samym w poszczególne obszary zawarte w skrócie ESG. Są to m.in.:

- **ISO 37001** – system zarządzania antykorupcyjnego – istotny dla wskaźników ładu korporacyjnego;
- **ISO 20400** – Wsparcie zrównoważonej polityki zaopatrzeniowej – istotny dla wskaźników społecznych;
- **ISO 50001** – Systemy zarządzania energią – istotny dla wskaźników środowiskowych;
- **ISO14064** – zasady i wymagania dotyczące kwantyfikowania i raportowania emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych (GHG) – istotne dla wskaźników środowiskowych;
- **ISO 45001** – Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy - istotne dla wskaźników społecznych.

Raportowanie spółek giełdowych

W niektórych krajach do raportowania ESG zobowiązane są spółki giełdowe. Wymóg ten jest nakładany przez prawo międzynarodowe, krajowe lub wewnętrzne zasady giełdy. O regulacjach na poszczególnych rynkach informuje Sustainable Stock Exchange Initiative (SSE), czyli wspólny projekt ONZ i organizacji zależnych. Jego celem jest promowanie zrównoważonych inwestycji, zgodnie z dwunastym celem zrównoważonego rozwoju ONZ dotyczącym odpo-

⁵ 09. ISO Survey of certifications to management system standards - Full results, January 2023, <https://www.iso.org/committee/54998.html?t=KomURwikWDLiuB1P1c75jLMLEAgXOA7emZHKGWyn8f3KQUTU3m287NxnPA-3Dluxm&view=documents#section-isodocuments-top> [dostęp: 19.02.2023].

W Polsce dokument pod nazwą *Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW* obowiązuje od 2002 r. i jest sukcesywnie uzupełniany.

wiedzialnej konsumpcji i promocji. W 2022 r. na 130 zrzeszonych w SSE giełd z całego świata 67 posiadało wytyczne dotyczące raportowania ESG.

W Polsce dokument pod nazwą *Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW* obowiązuje od 2002 r. i jest sukcesywnie uzupełniany. Nad jego zapisami pracuje komitet giełdy ds. ładu korporacyjnego, który przygotowuje też szczegółowe wskazówki dotyczące raportowania. Za podstawową zasadę obowiązującą emitentów przyjmuje się tzw. stosuj lub wyjaśnij (ang. *comply or explain*). Spółki muszą informować o stosowaniu poszczególnych zasad lub wyjaśnić przyczyny

odstąpienia od danej zasady. Organy Głównego Rynku Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) mają natomiast regulaminową możliwość weryfikacji takich wyjaśnień.

W lipcu 2021 r. weszła w życie kolejna aktualizacja *Dobrych praktyk...*, w której po raz pierwszy znalazły się dwa zapisy dotyczące ESG. Po pierwsze, spółki muszą ujawnić, czy uwzględniają tematykę ESG w swoich strategiach biznesowych oraz w procesach decyzyjnych. Po drugie, muszą raportować wskaźnik równości wynagrodzeń oraz informacje na temat działań podejmowanych w sprawie ograniczania nierówności płciowych. W praktyce raporty prowadzą się jednak do krótkiej odpowiedzi twierdzącej lub przeczącej. W swoich odpowiedziach spółki często odwołują się też do innych swoich raportów i wdrożonych strategii. Tym samym unikają ujawniania odpowiednich danych w raporcie dla GPW.

UNGP Reporting Framework

W 2015 r. międzynarodowa organizacja Shift oraz firma doradcza Mazars opracowały Ramy sprawozdawczości zgodnej z Wytycznymi ONZ dotyczącymi biznesu i praw człowieka (ang. *UN Guiding Principles Reporting Framework*). Firmy mogą z nich skorzystać m.in. w celu raportowania niefinansowego, wymaganego przez omawianą wyżej unijną dyrektywę z 2014 r.

Wytyczne składają się z 31 pytań oraz wskazówek mających pomóc w przygotowaniu standaryzowanej odpowiedzi. Tematem pytań jest poszanowanie praw człowieka w kontekście biznesowym, a odpowiedzi dotyczą przyjętych przez daną firmę polityk i procedur. Dokument kładzie też nacisk na raportowanie o ewentualnych naruszeniach oraz wskazanie ciągłego doskonalenia w tym zakresie.

Wytyczne ONZ firmy mogą wykorzystać do raportowania ESG. Ramy sprawozdawczości skupiają się jednak na tematyce społecznej i praw człowieka. Konieczne jest więc uzupełnienie raportów o wskaźniki dotyczące wpływu na środowisko i klimat.

SGD reporting

We wrześniu 2015 r. państwa członkowskie ONZ przyjęły *Agendę 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju*. Zawiera ona 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDG), podzielonych na pięć kategorii dotyczących: ludzi, planety, dobrobytu, pokoju i partnerstwa (ang. *people, planet, prosperity, peace, partnership*). Za raportowanie o ich realizacji odpowiadają rządy, a w Unii Europejskiej dane zbierane są też na poziomie wspólnotowym, przez Eurostat. Do 2030 r. dla 17 celów rozpisano łącznie 169 zadań, a ich realizacja jest mierzona na podstawie 231 raportowanych okresowo wskaźników.

Zadania i wskaźniki zostały przygotowane z myślą o statystykach państwowych. Strategiczny wpływ na realizację celów ma też jednak sektor prywatny, a w raportach niefinansowych firmy mogą informować o zgodności swoich działań z celami zrównoważonego rozwoju.

W tym celu po 2015 r. zaproponowano kilka opracowań łączących dotychczasowe standardy

raportowania ESG z informowaniem o zadaniach i wskaźnikach z Agendy⁶.

W 2019 r. przedstawiono polską propozycję pod nazwą *Barometr Wpływu*. Opracowała ją firma CSR Consulting przy wsparciu merytorycznym Głównego Urzędu Statystycznego. Spośród 17 celów wybrano sześć, na których realizację polskie firmy mają największy wpływ. Są to m.in. ochrona zdrowia, równość płci i jakość edukacji pracowników, w ramach których firmy raportują na podstawie 30 wskaźników. *Barometr Wpływu* nie jest powszechnie stosowanym narzędziem, ale korzystają z niego niektóre z największych firm.

Standardy GRI

Od wielu lat najbardziej popularnym standardem raportowania niefinansowego jest ten opracowany przez Global Reporting Initiative (GRI). To niezależna organizacja pozarządowa z siedzibą w Holandii, założona w 1997 r. GRI opracowuje standardy, a następnie poddaje je okresowej rewizji. Ich celem jest aktualizacja obszarów raportowania i uwzględnienie zmian technologicznych i społecznych. Dzięki rewizji możliwe jest też dopasowanie standardów do wymogów raportowania nakładanych ogólnie przez państwa czy rynki regulowane.

Najnowsza wersja standardu to *GRI Standards*, opublikowane w 2016 r. i zrewidowane w 2021 r. Standard jest dostępny w języku angielskim. Wcześniej zamiast standardów publikowano jedynie wytyczne dotyczące raportowania. Ostatnie z nich powstały w 2013 r. pod nazwą *G4 Guidelines*, wydane później po polsku jako *G4 – Wytyczne dotyczące raportowania*.

GRI Standards określa się jako „system modułowy”, składający się z trzech serii standardów: uniwersalnych, sektorowych i tematycznych. Standardy uniwersalne obowiązują każdą raportującą organizację, a ich rolą jest wprowadzenie do procesu raportowania i identyfikacja realnego i potencjalnego wpływu organizacji na poszczególne obszary. W zależności od niego przebiega dalsze raportowanie z wykorzystaniem pozostałych wskaźników. Są one ułożone w trzy serie, dotyczące ekonomii, środowiska i tematów społecznych. Dzięki modułowej konstrukcji *GRI Standards* organizacja może też łatwo raportować wyłącznie o wybranym obszarze swojej aktywności, wykorzystując tylko jedną serię.

Organizacja raportująca dotychczas z wykorzystaniem najnowszych, aktualnych standardów GRI może łatwo dostosować się do nakładanych na nią wymagań, zmieniając jedynie ich zakres lub sposób prezentacji.

Standardy wskazują na potrzebę ujawnienia poszczególnych informacji o działalności firmy, wraz z formą ich przedstawienia. Niektóre ze standardów zawierają wymagania – wtedy ich realizacja jest obowiązkowa, inne jedynie rekomendacje podlegające dobrowolnemu wykorzystaniu.

Ze względu na popularność standardów GRI stanowią one jeden z punktów odniesienia dla wdrażania własnych standardów i obowiązku raportowania przez państwa i rynki regulowane. W efekcie organizacja raportująca dotychczas z wykorzystaniem najnowszych, aktualnych standardów GRI może łatwo dostosować się do nakładanych na nią wymagań, zmieniając jedynie ich zakres lub sposób prezentacji.

⁶ Better Business Better World, January 2017, <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=2399&menu=1515> [dostęp: 19.02.2023].; CEO Guide to the SDGs, March 2017, <https://www.wbcsd.org/Overview/Resources/General/CEO-Guide-to-the-SDGs> [dostęp: 19.02.2023].

ROZDZIAŁ 02

Co firma może zyskać dzięki raportowaniu ESG

DOSTĘP DO ZRÓWNOWAŻONEGO FINANSOWANIA

W raportach ESG firmy informują o swojej działalności w danym okresie, a często też o tym, jak chcą ją zmienić w przyszłości. Do realizacji tych celów niezbędne jest jednak odpowiednie finansowanie, które to coraz częściej jest również związane ze zrównoważonym rozwojem.

Zrównoważone finansowanie polega na uwzględnianiu czynników ESG – środowiskowych, społecznych i związanych z ładem korporacyjnym – przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych w sektorze finansowym. Ma to prowadzić do zmniejszenia nakładów inwestycyjnych na działania uznawane za szkodliwe: emitujące zanieczyszczenia, narażające zdrowie pracowników czy omijające regulacje podatkowe.

Każdy instrument finansowy może zyskać miano zrównoważonego, w zależności od zawarcia w umowach odpowiednich klauzuli określających sposób wykorzystania środków lub zależność warunków finansowych od osiągnięcia określonych celów pozafinansowych. Firma może więc otrzymać **tzw. zielony kredyt** – służący finansowaniu inwestycji nieczyniącej szkody środowisku. Taki sam projekt większa spółka może też finansować, emitując tzw. zielone obligacje. Popularność zdobywa także formuła finansowania SLL (*Sustainability Linked Loan*), która – obok celów czysto finansowych – zawiera także cele środowiskowe spełniające kryteria ESG i może być stosowana także przez przedsiębiorstwa obciążone „śladem węglowym” (z uwagi na np. odziedziczone procesy produkcyjne), ale deklarujące i realizujące tzw. politykę *best efforts*, braną pod uwagę przez instytucje finansowe przy udzielaniu wsparcia. Zagadnienie „zrównoważenia” dotyczy też coraz częściej oceny ryzyka ubezpieczeniowego, a informacje o ESG służą do nadawania firmom ocen ratingowych.

Rynek długu

W ostatnich latach intensywnie rozwijają się **nowe typy obligacji, określane jako „zielone”, „społeczne” lub „zrównoważone”**. Podobnie jak tradycyjne instrumenty tego typu mogą być emitowane przez Skarb Państwa, samorządy lub firmy. **Celem ich emisji jest sfinansowanie określonej inwestycji, przyjaznej dla środowiska, klimatu czy społeczeństwa.** Przykładowymi projektami są np. rozwój ekologicznego transportu w celu ograniczenia emisji spalin, budowa farm wiatrowych w celu pozyskiwania czystej energii czy zmiana warunków produkcji zwiększająca bezpieczeństwo pracowników. Szczegółowe wytyczne zamieszcza się w dokumencie pt. Ramy Zielonych Obligacji (ang. *Green Bond Framework*). Określa on, na jakie cele wydane mogą zostać przychody z takich obligacji, sposób zarządzania tymi środkami oraz raportowania inwestorom.

Takie obligacje powstają na podstawie niewiążących wytycznych, uznawanych jednak za rynkowy standard. Są to m.in. *Sustainability Bond Principles*, stworzone przez International Capital Market Association (ICMA), oraz *Climate Bonds Standards* (CBS), będące międzynarodową inicjatywą banków i organizacji finansowych. Wytyczne ICMA wskazują ogólnie na sposób formułowania zielonych obligacji, sposoby wykorzystania środków finansowych oraz na raportowanie o realizacji inwestycji. Wytyczne CBS zakładają natomiast dodatkową weryfikację emitenta i jego obligacji przez zewnętrzną i certyfikowaną do tego firmę audytorską.

Pierwsze „zielone obligacje” wyemitował w 2008 r. Bank Światowy. Obecnie ich rynek rozwija się najszybciej w Unii Europejskiej, gdzie od 2014 do 2020 r. ich wspólny wolumen wyniósł około 370 mld euro. W tym samym okresie z 31 do 226 wzrosła też liczba podmiotów emitujących tego typu instrumenty. Najwięcej zielonych obligacji emitują podmioty z krajów Europy Zachodniej i Północnej, które odpowiadają za około 90 proc. wszystkich wyemitowanych instrumentów⁷.

W 2016 r. jako pierwszy kraj na świecie Polska wyemitowała pięcioletnie zielone obligacje skarbowe na kwotę 750 mln euro, których rentowność wyniosła 0,634 proc. Zgodnie z Ramami Zielonych Obligacji przychody z emisji zostały wykorzystane m.in. na rekultywację terenów pogórnicznych, finansowanie polskich parków narodowych czy rozwój zielonego transportu. Środki finansowe umożliwiły udzielenie przez państwo subsydiów oraz ulg podatkowych. Corocznie polski rząd informował natomiast obligatariuszy o stopniu realizacji poszczególnych celów. Pierwsza emisja nie pobudziła jednak rozwoju polskiego rynku zielonych obligacji – w 2021 r. oferowało je jedynie kilkunastu emitentów.

„Zielone” czy „społeczne” obligacje są blisko związane z raportowaniem ESG. Firma, która emituje tego typu instrumenty, może je wykorzystać jako jeden ze wskaźników swojej zrównoważonej działalności. Przedsiębiorstwo może bowiem wskazywać na zrealizowane w ramach przychodów z obligacji inwestycje korzystne dla E – środowiska czy S – spraw społecznych. Dodatkowo sama emisja zielonych obligacji z wykorzystaniem odpowiednich standardów może też być przedmiotem raportowania o G – ładzie korporacyjnym.

Samo raportowanie ESG może natomiast wesprzeć firmę w przygotowaniu oferty zielonych obligacji. Firma dysponująca rzetelnie przygotowanymi raportami ESG jest z zasady bardziej wiarygodnym emitentem. Raporty umożliwiają bowiem sprawdzenie poziomu zrównoważenia firmy i jej dotychczasowego doświadczenia w obszarze zielonych inwestycji.

Co ważne, nad własnym standardem zielonych obligacji pracuje obecnie Unia Europejska. Pod koniec lutego 2023 r. wstępne porozumienie w sprawie *European Green Bond Standard* (EU GBS) ogłosiły Parlament Europejski i Rada. EU GBS będzie z zasady dobrowolny, a korzystający z niego emitent będzie musiał spełnić określone wymagania. Podstawowym z nich jest wykorzystanie wszystkich przychodów z obligacji zgodnie z „zieloną taksonomią”. Emitent będzie mógł jednak zainwestować do 15 proc. przychodów w działalność gospodarczą, która jest

zgodna z wymogami taksonomii, ale nie ma jeszcze ustalonych kryteriów określających jej wkład w realizację celów ekologicznych (tzw. technicznych kryteriów kwalifikacji).

⁷ Perspektywy rozwoju rynku zielonych obligacji w Polsce, (KPMG w Polsce, Grudzień 2021 r.), <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pl/pdf/2021/12/pl-Raport-KPMG-na-zleczenie-MF-Perspektywy-rozwoju-rynku-zielonych-obligacji-w-Polsce.pdf> [dostęp: 19.02.2023].

Odmiennym typem obligacji są natomiast tzw. **obligacje powiązane ze zrównoważonym rozwojem** (ang. *Sustainability-Linked Bonds, SLB*). Nie są one związane z określoną inwestycją – **emitent uzyskuje większą swobodę w wykorzystaniu środków finansowych, natomiast podmiot, który nabędzie obligacje SLB, otrzymuje podwójną gwarancję: albo jego inwestycja będzie „zrównoważona”, albo zarobi na niej więcej.** Jak to działa?

Firma definiuje swoje cele z zakresu zrównoważonego rozwoju (ang. *Sustainability Performance Targets, SPT*), a następnie monitoruje je na podstawie kluczowych wskaźników efektywności (ang. *Key Performance Indicators, KPI*). Od realizacji celów i poziomu wskaźników zależna pozostaje wysokość wypłacanego obligatariuszom kuponu. Jeśli cel został spełniony, oprocentowanie obligacji pozostaje na niezmiennym poziomie. Jeśli emitent nie osiąga jednak odpowiednich rezultatów, musi wypłacić obligatariuszom wyższe odsetki.

Emitowane obecnie obligacje SLB dopuszczają zazwyczaj wzrost kuponu o 20-50 punktów bazowych. Realizacja celów SPT pozwala natomiast na utrzymanie analogicznej kwoty jako zysk emitenta.

Obligacje typu SLB powstają w oparciu o inny niewiążący zbiór zasad ICMA – *Sustainability-Linked Bond Principles*. W porównaniu do pozostałych zrównoważonych obligacji jednym z wymogów jest tutaj zewnętrzna weryfikacja przedstawianych przez firmę wskaźników. Dokonują jej wybrane, certyfikowane przez ICMA firmy audytorskie. Tego rodzaju kontrola ma zapobiegać przedstawianiu przez emitentów niezgodnych z prawdą KPI, w celu wypłaty obligatariuszom mniejszych odsetek.

Oparcie obligacji SLB o cele SPT i wskaźniki KPI zbliża je znacząco do raportowania o ESG. Firma emitująca obligacje musi gromadzić dane o swojej działalności i jej wpływie na określone obszary. Zakres tych danych dla obligacji SLB i raportów ESG jest zazwyczaj podobny i wymaga przedstawienia przez dany podmiot wskaźników dotyczących wpływu na środowisko, sprawy społeczne czy ład korporacyjny. Dane te można wykorzystać zamiennie: te z raportu ESG do wykazania realizacji celów SPT, a wskaźniki KPI do przygotowania raportów niefinansowego.

Firma dysponująca rzetelnie przygotowanymi raportami ESG ułatwia więc sobie przyszłą emisję obligacji, która może mieć niższe marże i oprocentowanie z uwagi na – umowne – „zazielenienie” celów, czyli w rezultacie pozwalać na pozyskanie tańszego finansowania niż na poziomie czysto rynkowym, co jest szczególnie ważne w środowisku wysokich i nadal rosnących stóp procentowych. Ponadto znając dobrze swój wpływ pozafinansowy, przyszły emitent może wyznaczyć sobie atrakcyjne, ale realne do zrealizowania cele SPT. Firma emitująca obligacje SLB może natomiast wykorzystać przedstawione inwestorom dane do przygotowania raportu ESG.

Rynek kredytowy

Jednym z narzędzi zrównoważonego inwestowania są tzw. **zielone pożyczki**. Ich popularną formą jest SLL, czyli *Sustainability Linked Loan* (kredyt powiązany ze zrównoważonym rozwojem), określane też jako kredyt ESG. Jego celem jest zachęcenie pożyczkobiorcy do osiągnięcia ambitnych, z góry określonych celów dotyczących jego wpływu na środowisko, społeczeństwo czy przestrzeganie zasad ładu korporacyjnego. Osiągając założone w umowie kredytowej cele, kredytobiorca może liczyć na obniżenie marży, zazwyczaj o 1 do 5 punktów bazowych. Od poziomu wskaźników może też zależeć ułatwiony dostęp do przedłużenia kredytu na kolejny okres.

SLL nie określa zazwyczaj konkretnych sposobów wykorzystania pożyczki. Jej warunki są jednak uzależnione od wyników osiąganych przez pożyczkobiorcę, w odniesieniu do zdefiniowanych w umowie celów w zakresie zrównoważonego rozwoju (SPT). Postęp danego pod-

miotu w ich realizacji jest natomiast regularnie mierzony za pomocą kluczowych wskaźników efektywności (KPI). Oceny stopnia realizacji KPI dokonują zazwyczaj wskazane w umowie kredytowej zewnętrzne firmy audytorskie.

Umowy kredytowe w formule SLL formułowane są zazwyczaj z wykorzystaniem *Sustainability-Linked Loan Principles*, czyli zbioru zasad opracowanych przez międzynarodową organizację Loan Market Association. Dokument ten przedstawia modelowy proces kredytowania powiązanego oraz zawiera rekomendacje co do wdrażania jego poszczególnych etapów. SSL Principles nie wskazuje jednak konkretnych rozwiązań co do wyznaczenia SPT czy KPI. Takie cele i wskaźniki pozostają bowiem zależne od potrzeb i możliwości konkretnego pożyczkobiorcy. Częstym rozwiązaniem jest jednak oparcie się na znanych wskaźnikach raportowania niefinansowego, a przede wszystkim GRI Standards. W przyszłości podobną rolę przejąć może ogólnoeuropejski standard z dyrektywy CSRD.

Rynek SLL rozwija się intensywnie od około pięciu lat, a jak ocenia Renifitiv, w 2021 r. wartość udzielonych kredytów tego typu wyniosła ponad 700 mld dol. Oznacza to prawie trzykrotny wzrost tego sektora w porównaniu z 2020 r., a za 86 proc. wszystkich kredytów SLL odpowiadają po równo Stany Zjednoczone i Europa⁸. W 2017 r. pierwszy kredyt obrotowy typu SLL o wartości 650 mln euro otrzymała od Loyds międzynarodowa spółka Unibail-Rodamco. Jego marża odsetkowa zależała od osiągnięcia przez Unibail-Rodamco trzech zielonych kluczowych wskaźników efektywności każdego roku.

W Polsce w 2019 r. pierwszą umowę kredytową SLL, na kwotę 2 mld zł, podpisali Energa SA i konsorcjum pięciu banków. Koszty tego kredytu podczas pięciu lat finansowania uzależnione są od wyników firmy osiągniętych w obszarze zrównoważonego rozwoju. W tym celu Energa zobowiązała się do uzyskania ratingu ESG, którego poziom wpływa na wysokość marży kredytu. Dodatkowo zapisy w umowie zakazują przeznaczania środków pochodzących z kredytu na jakiegokolwiek nakłady inwestycyjne w zakresie energetyki węglowej. Realizację tych celów nadzoruje natomiast zewnętrzna firma audytorska w ramach corocznych kontroli.

W 2022 r. umowę kredytową SLL zawarły też Velvet Care Sp. z o.o. oraz BNP Paribas wraz z EBOR. Kredyt o wartości 21,5 mln euro powiązany został z czterema celami dotyczącymi ESG – Velvet Care zobowiązał się do redukcji zużycia wody, redukcji wagi opakowań, certyfikacji wykorzystywanych surowców oraz poprawy bezpieczeństwa pracy.

Raportowanie ESG może więc umożliwić firmie dostęp do tańszego kredytowania. Dodatkowo, wraz z wdrażaniem unijnej dyrektywy CSRD, rosnąć będzie też liczba podmiotów objętych obowiązkowymi ujawnieniami informacji niefinansowych. **W efekcie powiązanie kredytów z realizacją celów ESG może stać się rozwiązaniem powszechnym i mile widzianym zarówno przez banki – oczekujące zwiększonego bezpieczeństwa inwestycji, jak i klientów – chcących niższych kosztów pożyczki.**

Oceny ratingowe

Oprócz ratingów kredytowych, opartych na danych finansowych, od paru lat publikowane są też ratingi ESG, bazujące na danych niefinansowych. Przygotowując swoje oceny, agencje ratingowe korzystają przy tym z publicznie dostępnych danych oraz raportów, jak i informacji zbieranych bezpośrednio od firm i przez nie aktualizowanych. **Ratingi finansowe i niefinansowe mają wspólny cel, którym jest wsparcie inwestorów w rzetelnej ocenie danej firmy.** Ratingi publikowane są okresowo – raz na rok, np. S&P ESG Evaluation, lub aktualizowane z dnia na dzień, np. Bloomberg ESG Disclosure Score.

⁸ M. Toole, Sustainable finance continues surge in 2021, Refinitiv, February 2022, <https://www.refinitiv.com/perspectives/market-insights/sustainable-finance-continues-surge-in-2021/> [dostęp: 19.02.2023].

Ocena firmy w ratingach ESG jest powszechnie i publicznie dostępnym, prostym podsumowaniem jej działalności. Potencjalny inwestor może ją brać pod uwagę np. podczas przeprowadzanej zwyczajowo oceny ryzyka.

Z roku na rok rola ratingów niefinansowych rośnie, co przekłada się na większe oczekiwania wobec firm co do publikacji odpowiednich danych. W 2008 r. na 500 spółek z indeksu S&P 500 raporty o zrównoważonym rozwoju i podobne publikowała jedynie jedna piąta z nich. W 2021 r. ujawnianie informacji niefinansowych stało się już powszechną praktyką, a raporty były dostępne dla 96 proc. firm z tego indeksu.

W Polsce objętych popularnymi ratingami ESG jest około 100 spółek notowanych na GPW w Warszawie. Dodatkowo od września 2019 r. warszawska giełda publikuje też indeks WIG-ESG, przygotowywany w oparciu o dwuetapową ocenę. Umożliwia ona sprawdzenie wartości portfela akcji danej spółki, którą można uznać za zrównoważoną. Składa się na nią ocena uzyskana przez spółkę w specjalnym raporcie ESG agencji ratingowej Sustainalytics oraz ocena tego jak spółka realizuje Dobre Praktyki Spółek Notowanych GPW (zob. str. 18)

Oceny ratingowe dotyczące informacji niefinansowych stanowią więc coraz ważniejszy element współczesnego inwestowania. Ocena firmy w ratingach ESG jest bowiem powszechnie i publicznie dostępnym, prostym podsumowaniem jej działalności. Potencjalny inwestor może ją brać pod uwagę np. podczas przeprowadzanej zwyczajowo oceny ryzyka. Częstym założeniem jest, że bardziej zrównoważona działalność oznacza niższe ryzyko. W konsekwencji, porównując dwie firmy o podobnych wynikach finansowych, inwestor może wybrać tę o wyższym ratingu niefinansowym.

Równocześnie zmiany następują też na poziomie funduszy inwestycyjnych, które coraz częściej wprowadzają do swojej oferty instrumenty bazujące na danych ESG. Przyczyniła się do tego tzw. dyrektywa TFI z 2021 r. (UE 2021/1270), która w Polsce weszła w życie 1 sierpnia 2022 r., implementowana rozporządzeniem Ministra Finansów (Dz.U. 2022 poz. 1605). Obliguje ona Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych (TFI) do uwzględniania czynników niefinansowych w ocenie ryzyka inwestycyjnego. Firmy chcące zachować konkurencyjność muszą więc zbierać i udostępniać agencjom ratingowym informacje niefinansowe dotyczące swojej działalności.

Ubezpieczenia

W ostatnich latach standardy ESG wdraża też do swojej działalności rynek ubezpieczeń. Częściowo obligują go do tego unijne regulacje, w tym tzw. Dyrektywa IDD (ang. *Insurance Distribution Directive*) czy tzw. dyrektywa Wypłacalność II (ang. *Solvency II*). Zgodnie z nimi towarzystwa ubezpieczeniowe w UE przy inwestycjach i decyzjach dotyczących rezerw muszą prócz ryzyka finansowego uwzględniać to z zakresu ESG. Inwestycje powinny więc być zrównoważone, a rezerwy zabezpieczone przed czynnikami pozafinansowymi. Dodatkowo ubezpieczyciele powinni sprawdzać, jakie preferencje z zakresu ESG mają ich klienci, by uwzględnić je w swojej ofercie. Jeśli ubezpieczyciel nie posiada odpowiedniego produktu, powinien wstrzymać się od rekomendowania klientowi pozostałych wariantów oferty, bo nie spełniają one tych wymagań.

Ponadto towarzystwa ubezpieczeniowe dołączają do branżowych, globalnych inicjatyw dotyczących zrównoważonej działalności. Jedną z największych są Principles for Sustainable Insurance – PSI (ang. *Zasady Zrównoważonego Ubezpieczenia*) zainicjowane przez Ini-

cytatywę Finansową Programu Narodów Zjednoczonych ds. Środowiska (UNEP FI). Zasady PSI podpisało dotychczas 111 firm ubezpieczeniowych z całego świata, co odpowiada około 30 proc. globalnych składek. Głównym celem PSI jest popularyzacja tematyki ESG wśród ubezpieczycieli i uwzględnienie jej w oferowanych produktach. Z jednej strony wdrożenie PSI zakłada więc zwiększony nacisk na raportowanie przez firmę ubezpieczeniową o kwestiach niefinansowych. Z drugiej – i to jest ważniejsze – firma stosująca zasady PSI powinna włączyć wskaźniki ESG do oceny ryzyka, przeprowadzanego w celu sprzedaży ubezpieczenia. Realizując PSI, towarzystwa ubezpieczeniowe winny też współpracować z klientami w celu zwiększenia ich świadomości o znaczeniu zrównoważonej działalności dla ryzyka ubezpieczeniowego. Cała inicjatywa PSI ma charakter aspiracyjny i nie przewiduje weryfikacji tego, jak ubezpieczyciele realizują wskazane zasady.

Niezależnie od inicjatyw takich jak PSI ocena ryzyka ubezpieczeniowego domyślnie zakłada analizę wielu wskaźników dotyczących działalności firmy. Jej zrównoważenie może natomiast ograniczyć prawdopodobieństwo wystąpienia szkody i skutkować niższą składką. Dysponowanie przez firmę aktualnymi i rzetelnymi raportami ESG może więc w przyszłości stanowić ważny, a nawet obowiązkowy element podczas negocjacji umów z ubezpieczycielami.

DOSTĘP DO ODBIORCÓW

Podstawą i sensem działalności wielu przedsiębiorstw jest obecność w łańcuchu dostaw. Firmy, zależnie od swojego rozmiaru i specjalizacji, odpowiadają za produkcję różnych dóbr lub usług potrzebnych innym podmiotom do stworzenia gotowego do sprzedaży produktu. Wej-

ście do łańcucha dostaw dużego przedsiębiorstwa może znacząco zmienić kondycję finansową małej firmy. Równocześnie wiąże się to ze sprostaniem wielu obowiązków, a jednym z nich jest raportowanie niefinansowe. Właśnie takich informacji wymagają od mniejszych podmiotów duże firmy, same zmuszone do raportowania o swoim łańcuchu dostaw. Kontrahent, który nie dostarczy im odpowiednich danych, może się liczyć z przerwaniem współpracy.

Eksport a dane niefinansowe

Od wielu lat jednym z filarów rozwoju gospodarczego Polski jest eksport. Wysyła ona swoje towary przede wszystkim na zachód Europy, a od wielu lat ich największym odbiorcą są Niemcy. Mimo że na przełomie lat saldo w handlu zagranicznym się waha, do krajów rozwiniętych Polska wciąż eksportuje więcej niż importuje. Tylko w 2021 r. wartość eksportu towarów znad Wisły do krajów UE wyniosła 987,9 mld zł, a wartość importu o blisko jedną trzecią mniej⁹.

Zagadnienia z obszaru importu i eksportu są bardzo ważne dla raportowania ESG. Wcześniej szczegółowo omówiliśmy już niemiecką ustawę o łańcuchu dostaw (zob. str. 11). Analogiczne regulacje mogą się rozwijać w innych krajach i obejmować dostawców oraz poddostawców zagranicznych przedsiębiorstw. Niezależnie od regulacji krajowych na międzynarodowe relacje handlowe wpłyną też regulacje unijne, w tym dyrektywa CSRD.

Nawet jeśli firma nie jest objęta obowiązkowym raportowaniem ESG, może się ono dla niej stać kluczem dla utrzymania i rozwoju współpracy z zagranicznymi kontrahentami.

⁹ Informacja sygnalna - Obroty towarowe handlu zagranicznego ogółem i według krajów w 2021 r. (Główny Urząd Statystyczny, lipiec 2022 r.), s. 2, https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5466/2/14/1/obroty_towarowe_handlu_zagranicznego_ogolem_i_wedlug_krajow_w_2021_r_.pdf [dostęp: 19.02.2023].

Ci mogą bowiem oczekiwać, a z biegiem czasu również wymagać, dostarczenia odpowiednich danych niefinansowych od swoich dostawców zza granicy. W perspektywie 10 lat – wraz ze wdrażaniem dyrektywy CSRD – rola tych danych w transakcjach międzynarodowych może się natomiast stać równie ważna co specyficzne wymagania finansowe. **W efekcie raporty ESG mogą okazać się kluczowym elementem dla skutecznej ekspansji za granicę. Firma, która już teraz zaplanuje proces zbierania danych i wdrażania raportowania, może liczyć na stabilną pozycję na arenie międzynarodowej.**

Co ważne, wszystkie tego typu dane będą musiały być dostarczane w odpowiednim języku. Oprócz kosztów samego raportu ESG polskie firmy zmuszone będą też uwzględnić jego tłumaczenie na język angielski lub inny język narodowy kontrahenta.

DOSTĘP DO MATERIAŁÓW I SUROWCÓW

Wspomnieliśmy już o obowiązkach dla eksporterów związanych z monitorowaniem łańcucha dostaw przez ich zagranicznych klientów (zob. str. 13). **Analogiczne obowiązki obejmą polskie firmy importujące swoje produkty i półproduktu zza granicy.** Informowania o swoim łańcuchu wymagają m.in. standardy ESRS związane z dyrektywą CSRD. Firmy będą musiały informować o swojej działalności w kraju, ale również o tym, w jaki sposób pozyskują potrzebne materiały i surowce. **Ma to zapobiec sytuacji, w której pod przykrywką zrównoważonej działalności w jednym miejscu kryje się import z państw, w których nie przestrzega się podstawowych regulacji dotyczących praw człowieka czy środowiska.**

Oprócz dodatkowych obowiązków powiązanie wskaźników ESG z importem może przede wszystkim wesprzeć firmę w stabilnej działalności. Wraz z rozwojem regulacji unijnych możliwe jest bowiem wprowadzenie mechanizmów uwzględniających „ślad węglowy” towarów importowanych do UE. Firma monitorująca na bieżąco swój łańcuch dostaw będzie mogła odpowiednio się do tego przygotować, dysponując już wcześniej niezbędnymi danymi.

Dodatkowo poza obszarem legislacji nadzór nad łańcuchem dostaw i wprowadzanie odpowiednich zmian pozwala też na jego stabilizację. Wraz z rosnącą liczbą gwałtownych zjawisk pogodowych możliwe są choćby częstsze przerwy w łańcuchu dostaw z krajów Azji, stanowiących zaplecze produkcyjne dla wielu największych firm. **Rzetelnie przygotowany raport ESG pozwala uwzględnić te czynniki w analizie ryzyka i w razie potrzeby zacząć z wczesnym wprowadzaniem odpowiednich zmian.**

Potencjalne zagrożenia związane z wdrażaniem raportowania ESG

DLA POLSKIEJ GOSPODARKI

Przedstawiając raport ESG, firma ujawnia informacje niefinansowe dotyczące jej aktywności w danym okresie, zazwyczaj roku. Równie ważne jest też informowanie o przyjętych przed dane przedsiębiorstwo celach ESG oraz o tym, jak i kiedy zostaną one zrealizowane. Takimi celami mogą być np. obniżenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery lub ograniczenie liczby wypadków w miejscu pracy.

Na raportowanie o przyjętych celach i harmonogramie ich realizacji kładą nacisk opisane wyżej standardy ESRS, związane z dyrektywą CSRD. Korzystając z danego standardu tematycznego ESRS, firma musi ujawnić określone wskaźniki dotyczące swojego wpływu na środowisko, społeczeństwo czy zachowanie ładu korporacyjnego. Oprócz tego musi też jednak wykazać powiązane z nimi cele – konkretne i możliwe do zmierzenia. Przygotowany zgodnie ze standardem raport powinien też wskazać harmonogram realizacji tych celów oraz odpowiedzialne za to organy zarządzające danej firmy.

Dysponując raportem ESG o takiej strukturze, każdy zainteresowany odbiorca (np. inwestor) może sprawdzić, jak rok do roku firma realizuje założone przez siebie cele i jakie są jej dalsze plany. To istotna kwestia, ze względu na którą raportowanie ESG przestaje być wyłącznie biernym udostępnianiem wybranych wskaźników, a staje się procesem niezbędnym do utrzymania się na krajowym rynku albo w międzynarodowym łańcuchu dostaw. W ramach niego firma informuje w raportach o swojej działalności, ale także publicznie zobowiązuje się do jej zmiany w przyszłości.

Raporty ESG stają się więc elementem szerszej strategii zrównoważonego rozwoju. Wymaga ona proaktywnej postawy i chęci wprowadzenia odpowiednich zmian do swojej działalności. Firmy nieposiadające obecnie strategii zrównoważonego rozwoju w następnych latach mogą zatem napotkać problemy w przygotowaniu raportu zgodnie z unijnymi wymogami. Przedsiębiorstwa, które nie zdecydują się na wprowadzenie odpowiednich zmian, będą zaś narażone na co raz silniejsze regulacje, a w konsekwencji na wykluczenie z rynku i zakończenie działalności.

DLA PRZEDSIĘBIORSTW, W SZCZEGÓLNOŚCI MŚP

Raport ESG, zgodnie ze swoją nazwą, powinien informować o wpływie działalności firmy na środowisko, sprawy społeczne i ład korporacyjny. Dotychczas w ramach dobrowolnych raportów wiele przedsiębiorstw skupiało się wyłącznie na wybranych wskaźnikach. Przykładowo firma obszernie komunikowała o swoich inwestycjach w odnawialne źródła energii (E – środowisko), pobieżnie omawiała jednak kwestie zabezpieczenia socjalnego pracowników (S – sprawy społeczne), a w ogóle nie informowała o przyjętych procedurach antykorupcyjnych (G – ład korporacyjny).

Takie niepełne i nierówne ujawnienia zostanie ukrócone przez wejście w życie dyrektywy CSRD, która obejmie raporty firm za 2024 r. Wymusi ona na nich raportowanie we wszystkich trzech obszarach ESG z wykorzystaniem obowiązkowych standardów ESRS, które zostaną opublikowane do końca 2023 r. Tym samym na znaczeniu zyskają tematy dotychczas ignorowane, a dla każdego z nich firma będzie też musiała wyznaczyć odpowiednią strategię zrównoważonego rozwoju.

Przez ESG na znaczeniu zyskają tematy dotychczas ignorowane, a dla każdego z nich firma będzie też musiała wyznaczyć odpowiednią strategię zrównoważonego rozwoju.

Przykładowo przez ostatnie lata wiele polskich firm zdecydowało się na inwestycje w małe instalacje OZE, a przede wszystkim w fotowoltaikę i pompy ciepła. W raportach ESG można więc było przeczytać o wykorzystaniu przez firmy zielonej energii i tym samym o jej ograniczonym wpływie na środowisko naturalne. Tym samym uzupełniając te dane o dodatkowe i nowe wskaźniki, firma będzie gotowa do przedstawienia wymaganych przez ESRS ujawnień z zakresu E – środowiska.

Drugi przykład: często w raportach ESG przeczytać można było jedynie o ogólnym dobrostanie pracowników czy przestrzeganiu powszechnie obowiązujących pracodawców przepisów. Teraz, wraz z standardami ESRS, firmy będą musiały znacząco rozszerzyć liczbę informacji w tym zakresie i ujawniać m.in. obowiązujące w firmie polityki płacowe (w tym określenie tzw. luki płacowej i działań podjętych dla jej zmniejszenia/wyeliminowania), polityki różnorodności w zatrudnieniu (np. na stanowiskach kierowniczych), antydyskryminacyjne czy ich dostosowanie dla osób z niepełnosprawnościami.

Poszerzenie zakresu tematycznego raportów to jedna zmiana, przed którą stoją MŚP. Druga dotyczy kosztów przygotowania takich dokumentów, które trzeba doliczyć do stałych wydatków organizacji. Przygotowanie raportów ESG wymaga bowiem dokładnego monitorowania działalności firmy i zebrania przez dany podmiot wszystkich danych potrzebnych do opracowania wskaźników ESG. Zgodnie ze wspomnianą dyrektywą CSRD firmy mają raportować o całym swoim łańcuchu wartości, czyli o wszystkich działaniach potrzebnych do wyprodukowania i dostarczenia produktu, a nawet jego dalszym wpływie na obszary ESG.

Z kolei standardy ESRS, które zakładają raportowanie o emisjach gazów cieplarnianych, oprócz tych bezpośrednich (wyemitowanych przez daną firmę) wymagają informowania o tzw. innych emisjach (pośrednich) i tzw. emisjach pośrednich energetycznych. Łącznie ujawnienia obejmują więc trzy zakresy danych – ich uzyskanie może już oznaczać znaczny wysiłek dla firmy. W przypadku emisji pośrednich energetycznych organizacja musi bowiem wykazać emisje stojące za zakupioną i zużytą przez siebie energią elektryczną, ciepłą i chłodniczą. Inne emisje pośrednie to natomiast te wytworzone przez poddostawców, podczas transportu gotowych produktów, w wyniku inwestycji finansowych etc.

W przypadku większych przedsiębiorstw, o szerokim zakresie produkcji, zebranie i weryfikacja takich danych oprócz pracy odpowiedniego działu może wiązać się z zaangażowaniem ekspertów odpowiedzialnych za szczegółowe obliczenia. Firmy małe i średnie, niedysponujące wystarczającą liczbą wykwalifikowanych pracowników, będą więc zmuszone do skorzystania z usług zewnętrznych, na podobieństwo firm księgowych.

Dodatkowo zgodnie z dyrektywą CSRD już od 2026 r. raporty składane przez firmy będą podlegały badaniu przez biegłego rewidenta lub zewnętrzną firmę audytorską. To kolejne koszty. Szeroki zakres badania może uczynić je znacząco droższym niż podobne, wykonywane obecnie weryfikacje sprawozdań finansowych.

Analizę takich kosztów, opracowaną na podstawie danych dostarczonych przez 2 tys. europejskich przedsiębiorstw, KE zaprezentowała wraz z publikacją pierwszego zestawu standardów ESRS. Informowała ona m.in. o kosztach przygotowywania raportów niefinansowych (firmy objęte dyrektywą NFRD) lub szacowanych kosztach wdrożenia mechanizmów ESG do swojej działalności¹⁰. Jak z niej wynika, **dla dużej spółki giełdowej, która raportowała dotychczas w ramach dyrektywy NFRD, średni roczny koszty raportowania CSRD to około 320 tys. euro. Dodatkowo jednorazowo podmiot ponosi też koszty wdrożenia raportowania zgodnego z ESRS w wysokości około 287 tys. euro.** Koszty te odpowiadają średnio za 0,004-0,005 proc. rocznego obrotu tych przedsiębiorstw. **Dla dużej firmy, która nie jest notowana na giełdzie i nie raportowała w ramach NFRD, coroczne koszty to około 40 tys. euro. Wdrożenie raportowania będzie natomiast kosztowało około 36 tys. euro.** Odpowiada to za około 0,02 proc. rocznego obrotu i dodatkowy 0,01 proc. na wdrożenia¹¹.

Niezależnie od rodzaju omawianego przedsiębiorstwa, średnio trochę ponad połowę wydatków zajmują koszty zewnętrzne, związane z pozyskiwaniem i kompilacją potrzebnych danych przez firmy trzecie. Co ważne, powyższe szacunki dotyczą jedynie pierwszego zestawu standardów i mogą rosnąć wraz z przyjmowaniem przez Unię Europejską kolejnych propozycji EFRAG.

W wartościach bezwzględnych najwyższe koszty poniosą więc największe, notowane przedsiębiorstwa, będące jednostkami zainteresowania publicznego. Jako takie są bowiem złożonymi organizacjami o dużej liczbie pracowników, szerokim wpływie i dużej produkcji. **Względnie – w odniesieniu do obrotu, na największe wydatki muszą się natomiast przygotować przedsiębiorstwa pozagiełdowe, które dotychczas nie przygotowywały raportów ESG, szczególnie o relatywnie niskich przychodach.**

A co z mikroprzedsiębiorstwami? **Dla małych i średnich firm raportowanie danych niefinansowych jeszcze przez parę lat nie będzie obowiązkowe – unijna dyrektywa CSRD obejmie notowane MŚP dopiero od 2027 r. (w raportach za 2026 r.). Jednak wcześniej ujawniania danych o ESG mogą od nich wymagać więksi kontrahenci, co w analizach ryzyka dotyczącego dyrektywy wskazywała Komisja Europejska.** MŚP muszą więc w porę wdrożyć choćby częściowe raportowanie niefinansowe – zacząć zbierać odpowiednie dane o swojej działalności. W przeciwnym razie w perspektywie nawet kilku lat mogą zacząć tracić kontrakty z dużymi firmami i wypadać z łańcucha dostaw. Małych dostawców zastąpią więksi lub duże konsorcja – podmioty już objęte obowiązkiem sprawozdawczym.

Przykładowo: zaproponowane przez EFRAG unijne standardy raportowania obejmują m.in. zestaw wskaźników dotyczących pracowników w łańcuchu dostaw. Dotyczą one zarówno dostaw surowców, jak i procesu dystrybucji produktu. W efekcie większe firmy mogą ocze-

¹⁰ Centre for European Policy Studies and Milieu Law & Policy Consulting, Cost-benefit Analysis of the First Set of draft European Sustainability Reporting Standards, (Brussels: European Financial Reporting Advisory Group, November 2022). s. 9, <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FsiteAssets%2F05%2520EFRA-Gs%2520Cover%2520Letter%2520on%2520the%2520Cost-benefit%2520analysis.pdf> [dostęp: 19.02.2023].

¹¹ Ibidem, s. 18-19.

kiwać od mniejszych przedsiębiorstw udostępniania odpowiednich informacji, potrzebnych tym pierwszym do raportowania.

Co ważne, w opisanym tu przypadku rozróżnienie na firmy notowane i nienotowane nie będzie istotne, bo większa firma będzie po prostu oczekiwała dostarczenia odpowiednich informacji przez swoich dostawców. Podobnie **mikroprzedsiębiorstwa, nieobjęte dyrektywą CSRD, mogą napotkać potrzebę zebrania i dostarczenia innej firmie wybranych danych niefinansowych.**

Potrzeba dostarczenia przez MŚP danych niefinansowych może też wymagać zaangażowania podmiotów zewnętrznych. Dotyczy to przede wszystkim małych, nienotowanych firm, zatrudniających wyspecjalizowanych pracowników. **Samodzielne zebranie wymaganych danych, np. dotyczących skali zanieczyszczeń czy śladu węglowego, może być dla nich trudne do zrealizowania.** W efekcie tego typu przedsiębiorstwa będą musiały skorzystać z wyspecjalizowanych usług audytorskich, co przełoży się na dodatkowe koszty.

Rozwiązaniem tego problemu może być rozwój programów komputerowych służących do samodzielnego zbierania odpowiednich danych, na wzór oprogramowania do księgowości czy rozliczeń podatkowych. Obecnie takie rozwiązania, przeznaczone do raportowania ESG, oferuje m.in. Microsoft (Cloud for Sustainability), SAP (Sustainability Control Tower) czy Service Now. Wyzwaniem może być jednak dostosowanie ich do potrzeb mniejszych firm oraz obniżenie kosztów licencji. Do rozwoju tych programów może się jednak przyczynić sztuczna inteligencja – wykorzystanie jej może ułatwić przedsiębiorstwom identyfikowanie kluczowych wskaźników i zbieranie odpowiednich danych.

W odpowiedzi na apele stowarzyszeń przedsiębiorców, w 2022 r. EFRAG rozpoczął też prace nad zestawem wytycznych dla nienotowanych MŚP. Mają one posłużyć do dobrowolnego raportowania przez zainteresowane firmy nieobjęte dyrektywą CSRD. Mimo wskazanych wyżej problemów związanych ze wdrażaniem dyrektywy **dobrowolne raportowanie firma może też wykorzystać jako swój atut. Przedstawienie raportu w odpowiednim standardzie może jej pozwolić na zwiększoną konkurencyjność, budowanie swojej marki i udział w przetargach i zamówieniach wymagających odpowiedniej certyfikacji dostawców.**

Dobre praktyki wdrażania raportowania ESG

CEL RAPORTU

- Raportowanie ESG powinno być traktowane jako proces, a nie jako coroczny obowiązek – dobrze skonstruowany raport może być kompasem rozwoju firmy oraz listą kontrolną wszystkich obszarów jej działalności.
- Dane powinny być zbierane regularnie, aby uniknąć braków w końcowym raporcie.
- Firma powinna wyznaczać cele ambitne i możliwe do zrealizowania.
- Za przygotowanie raportu powinna odpowiadać osoba lub zespół z właściwymi kompetencjami. Dodatkowo kontrolę nad całym procesem powinien sprawować wybrany członek zespołu zarządzającego firmą, np. członek zarządu.

TREŚĆ RAPORTU

- Winna bazować na danych zebranych wcześniej na potrzeby rynku kredytowego lub umów z ubezpieczycielami.
- Raporty powinny opierać się na możliwych do weryfikacji danych liczbowych i precyzyjnych opisach. Jasno widoczna powinna być zmiana rok do roku w działalności firmą lub jej brak. Dane w raporcie powinny też umożliwiać porównanie jednej firmy do drugiej.
- Raport powinien dotyczyć wszystkich trzech obszarów ESG, a nie tylko o wybranych – dogodnych dla przyjętej strategii biznesowej. Wszystkim obszarom powinno zostać poświęcone proporcjonalnie dużo miejsca.
- Jeśli danej firmy nie dotyczą jeszcze regulacje UE, powinna ona możliwie jak najwcześniej raportować w sposób maksymalnie z nimi zgodny. Ułatwi to przejście od raportowania dobrowolnego do obowiązkowego.

FORMA RAPORTU

- Raporty powinny być udostępniane publicznie (dla firm nie notowanych na rynku publicznym np. na stronie internetowej), w atrakcyjnej dla odbiorcy formie graficznej (tzw. legal design), zawierającej jednak wszystkie niezbędne dane.

Bibliografia

Better Business Better World, styczeń 2017, <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=2399&menu=1515> [dostęp: 19.02.2023].

CEO Guide to the SDGs, marzec 2017, <https://www.wbcsd.org/Overview/Resources/General/CEO-Guide-to-the-SDGs> [dostęp: 19.02.2023].

Centre for European Policy Studies and Milieu Law & Policy Consulting, *Cost-benefit Analysis of the First Set of draft European Sustainability Reporting Standards*, Brussels: European Financial Reporting Advisory Group, listopad 2022.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE, dyrektywę 2004/109/WE, dyrektywę 2006/43/WE oraz rozporządzenie (UE) nr 537/2014 w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju.

European Financial Reporting Advisory Group, *First Set of draft ESRS*, Bruksela, listopad 2022.

Główny Urząd Statystyczny, Informacja sygnałna - *Obroty towarowe handlu zagranicznego ogółem i według krajów w 2021 r.*, Warszawa, lipiec 2022.

ISO Survey of certifications to management system standards - Full results, January 2023, <https://www.iso.org/committee/54998.html?t=KomURwikWDLiuB1P1c7SjLMLEAgXOA7emZHKGWyn8f3KQU-TU3m287NxnPA3Dluxm&view=documents#section-isodocuments-top> [dostęp: 19.02.2023].

KPMG w Polsce, *Perspektywy rozwoju rynku zielonych obligacji w Polsce*, grudzień 2021.

Polsko-Niemiecka Izba Przemysłowo Handlowa, *Polsko-niemieckie obroty handlowe wzrastają do nowego rekordu*, Warszawa, luty 2023.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088.

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 maja 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim.

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 marca 2018 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim.

Toole, M., *Sustainable finance continues surge in 2021*, Refinitiv, luty 2022.

Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o rachunkowości.

